

765.

1049.

Karrometsa Aldo

Könned

ma = r a h w a l e.

I.

Hallika Mihkel.

Tartus 1852

trükkitud Schönmanni lesje ja G. Mattieseni kirjadega,
ja seälsammas ka müatse.

1851

1851

1851

Gegen den Druck dieser Schrift ist, nach vorgängiger Durchsicht, von Seiten des Livländischen evangelisch-lutherischen Consistoriums nichts einzuwenden.

Riga, den 29. October 1851.

P. Carlblom, Assessor Consist.

Gebr. Liedner.

N° 2358.

Der Druck dieser Schrift wird unter der Bedingung gestattet, daß nach Vollendung desselben die vorschristmäßige Anzahl von Exemplaren der Dorpatschen abgetheilten Censur vorgestellt werde.

Dorpat, den 23. November 1851.

Abgetheilte Censur in Dorpat: J. de la Croix.

765

1851

1851

1851

Hallika Mihkel.

Hallika Mihkel, kes nüüd ammogi haudas hingab ning roõmsat üllestõusmisse päwa iggawesfeks elloks otab, olli armas mees; tru ning ustaw keikis asjus; sõnnawõtlik Jummalale, allabeitlik innimes-tele; ärk tõle, walmis palwele. Issand Jummal olli Mihkli ellamist õnnistanud. Willi wälja peäl kaswis heästi; ellajad lautas sigginesid illuste. Mõnd hõbberublast olli Mihkel kokko korjanud ning holega kirjstonurka Piiblitramato alla ärramatnud. Agga Mihkel olli ka mapeälse asja polest tart ning mõistlik mees. Mõisaherra olli hea ning armas mees. Ütles ikka:

Riffas rahwas: riffas herra;

Waene wald: keif lõppeb ärra.

Kes päwa orjusse peäl ollid, piddid kül keif seädusse järrele heästi teggema, agga said ka ikka abbi ning armo herra käest. Kes rahha = renti peäl ollid, piddid kül seätud päwal terve rahha kätte toma, agga ei maksnud ka ennam, kui ma kätte sata jõudis. Kes tallo pärrifeks ostsid, piddid kül rahha warsti kätte maksuma, agga anti tallo ka oddama hinna eest. Hallika Mihkel olli omma wanna ea sees omma tallo ka ennesele pärrifeks ostnud. Temma sõnna olli:

Hõbberubel põllo sees: pea wilja küllalt käes;

Hõbberubel kirjsto sees: warsti riid ning tülli käes.

Kui 64 aastat wannaks sanud, istus wanna Mihkel kord Petri, omma ainsa poja kõrwa ukse

ette räästa alla mahha, jutto aiama. „Armas poeg, ütles Mikkel,

Kuus risti jubba jälja peäl:

Kül pea löppeb ello teäl.

„Weel 6 aastat, siis on mo ellopäwad ma peäl 70 aastat. Pühha kirri ütleb Law. laul. 90, 10: „Meie aastade päwad, neid on seitsekümmend aastat, ja kui tegi wägga tuggew on, kahheskümmend aastat.“ Egga ma wägga tuggew ep olle. Jubba pea walge, sälg kirus. Kui Jummal mulle weel 6 aastat ellada annab, olgo need mulle hingamisfeks, et jõuaksin pühha hingetööd tehha, sedda aega, mis möda läinud, järrele möttelda ning ennast walmistada iggawesse aiale, mis tullew. Peab, ni paljo kui jõnd kannab, sedda semet puhastama, mis Jummal pöllole külwatakse. Umbrohto — Jummal parrago! — iggaühhe süddame sees küllalt leida. Jägo maiapiddaminne müüd so kätte. Sa olled noor mees. Agga üks sa maia piddada ei jõua; Peter, sa pead kossima. Arra wibi ilmaasjata.

Kes wanna lähhäb naesele,

Ei lastest enam roomo näe.

Kül sulle sest asjast jubba möttet olnud. Kõnnele, poeg, egga sa omma isä eest ühtegi warjul rei pea.

Kui õigust teeb, poeg pannege

Tööd isä ette warjole.“

„Armas tadike, kostis Peter, kui ma olleksin jo kossima läinud, egga ma sedda ep olleks sulle nimmetamatta jätnud. Ep olle mul prudikest; agga mis arwad Põunati Liasst? Põhjaküllas sain tedda

saggeste temma wenna Karli jures nähha. On tassane ning helde, jummalakartlik ning wagga tüdruk ning lapse põlwest töle heästi õppetud. So temmast saaks sulle armsat minniat, mulle armsat naist.“ „Tunnen tedda kül, ütles Mikkel, minne Jummalanimmel tedda kossima, ning Issanda ingel käigo sinno ees“.

Laupäwa õhtopole tulli Peter Põhjakülla omma ärrakaddunud lambakest otsima. Põunati maia tules, wöttis ka õllopuddelakest põuest wälja. Ärrakaddunud lambakest leiti seal, õlud wöeti wasto. Lääbi ööd tulli Peter koddo. Wanna Mikkel roomustas wägga. Pühapäwal peäle Jummalatenistust läksid Peter ning Lisa õppetajale, temmaga Issa meie palwet luggema ning temmast Issanda nimmel õnnistud sama. Küllawaesed istusid kiriko ukse ees. Wanna Mikkel jaggas neile leiba ning kalla. Waesed tännasid ning laulsid ilmaotsata. Kirikust keid läksid Põhjakülla Põunati maia. Suggulassed ning sõbbrad koggusid ka sinna. Berre-emma olli sömaaega walmistand. Wanna Mikkel tõi õlud. Sedda söggedat kibbedat wina ei prukind ei Hallika egga Põunati rahwas. Nende meles seisib ikka se kallis Jummalanonna Ewes. 5, 18: „Arge joge ennast täis wina, kust õnneto ello tulleb, waid sage täis Waimo.“ Ning wanna Mikkel ütles: „Egga wiin mu middagi ep olle, kui kalli Jummalanonna wilja selge filmawessi, mis temma filmist mahhajooseb, et innimesed sedda nenda ärrakaddunud tulle läbbi. Sellepärrast ta on ka ni kibbe ning panneb ni paljo innimesi ärdaste nutma.“

Tullel wilja, mehhel wina:

Rastel waewa, naesel pina.“

Esmaspäwa tulli Eisa isä, Pöunati Märt, om-
 ma naese Tioga Hallika kohta waatma. Pöunati
 Märt olli omma tallomaad ka ennesele pärriseks ost-
 nud. Mihkel ning Märt käisid keif kohhad läbbi
 ja läksid siis möisale, koggokonnakohto protokolli ra-
 mato omma leppimist ülespannema. Panti sedda-
 wisti kirja: „Hallika Mihkel ning Pöunati Märt on
 teine teisega leppinud, et, kui Mihkel lapseto sur-
 reb, Hallika koht saab Mihkli minnia Eisa pärris-
 seks; agga, kui Märt poiata surreb, saab Pöu-
 nati koht Märdi wäimehhe Petre kätte. Hallika
 Mihkel annab kohhe omma maia poia Petre kätte;
 agga saun ning sauna-wälli saab aiamaga ühtlasse
 Mihkli kätte ning jääb temma pärriseks. Peter
 peab Mihklile ning temma naese Ewale leiwa kõr-
 wolist andma, senni kui nemmad ellawad; agga
 leiba peab Mihkel ommast käest sama, et temmale
 sauna kõrwas tuleweskit on. Peter peab Mihkli
 põldo harrima, se on: wägge peäle pannema, künd-
 ma, äestama, küllima, össuma; agga Mihkel peab
 Petrile keif ölgi andma, mis temma ellajattele ärra
 ei kullu.“ Mihkel ning Märt läksid roõmfaste
 koddo. Shto ütles Mihkel Petrile: „Poeg, ma
 jään ommeti parreminne so jure; Sa annad mulle
 taggumist kambrekest. Teised kambred ja rehhetubba
 jäwad sulle. Kas leppid?“ Peter leppis sure
 roõmoga ning ütles: „Kas ma ei tea, et isä õn-
 nistaminne lastele maia ülesehhitab? Olled sa
 paigal mo jures, siis paigalinne õnnistaminne mo
 käes.“ Peter olli armas poeg, agga muido tulleb
 — Summal parrago! — saggedaste se waene
 luggu kätte, et poeg wanna issat ahjo tagga pan-
 neb istuma. Mihkel olli sedda ka kord nähha sa-

nud. Porriküllas olli tee peäl öfeks kõrtsis olnud. Kõrtsmik omma naesega laual õhto sömas. Wanna isfat aieti ahjo tagga söma. Kõrtsmikko pois ukse läwwe peäl istmas, teises käes putüt, teises nugga. „Pois, tulle söma! hündis kõrtsmik, mis seäl teed?“ „Balmistan sulle kaunist puust“, wastas pois. „Mis tarwis?“ küsis kõrtsmik. „Noh, kui sa wannaks saad, et sul olleks kätte wotta, mis seest ahjo tagga süa!“ ütles pois. Kõrtsmikko palle löi punnaseks, ütles: „Armas tadife, ärra istu ahjo tagga, tulle fia, sö omma lastega ühtlasse!“ —

Süggise peäle leikust Piibli-pühhal laulatati Petri Lifat kirrikus. Enne laulatamist maenitses õppetaja noort rahwast. „Peter! ütles temma, olle usklik ning jummalakartlik mees, et sa omma naest saad pühhitseda ning waggadusses temmaga ellada Jummal aauks ning wannematte roõmuks. Hoia, et so abbiello ilmaški häbbielloks ei sa. — Lisa! ma ollen so wannemad laulatand, ma ollen sind ristind ja loetand ja armo lauale wasto wõtnud. Ma maenitsen sind, hoia, et rahwas ilmaški ei saaks üttelda: Peter on omma wannemattele selget willetsust minniaks tonud. Neg on kurri; panne aega tähhele!“ — Kirrikust läksid Lõunati, kus pulmad peti. Esmaspäwa hommiko tullid Hallika maia. Suggulassed ja söbbrad koggusid sinna kokko, norikut terretama, temmale kingitusfi toma ning tedda õnnistama Issanda Jesusse nimmel. Lisa pididi teif sukkad, kindad ja paelad kirrust wäljatoma, agga sai mõnd hõbberublastest jälle kirsto panda. Ewa olli illusat lauda ehitanud.

Walge liinane rie peäl, kenna kui kewwade lummi.
Kambrest tõi pähtlid nink met; wanna Mikhel jälle
õllo-kappa ning tubbakast. Istusid mahha söma
ning laulsid sel wiisil: Oh Jesus Kristus, tulle sa:

So andid meie õnnista,
Oh Isand, ning meid arwita,
Et toidust sest saaks ihole
Ning kitust sinno armole.

Ei ella meie leiwastke;
So kallis taewa sönnake
Meid toidab siin ning roõmustab,
Meid taewale ka walmistab.

Meil' toida ihho, hinge ka
Ning wõtta pattust peästada,
Siis kitame sind iggawest,
Oh Isand Jummal! süddamest.

Päele sömist jälle laulti: „Oh wõtkem Jumma-
lat suust, süddamest nüüd kita.“ Siis wõttis
wanna Mikhel Piiblimamato kätte ning lugges sedda
kallist luggu Elieserist, Abrahami sullasest, kes
Isaakile Rebekkat naeseks tõi. Keik teggid ühhes
koos palwet ja siis läksid armsad woõrad koddo.
Keikidel olli selge mõistus peas, ei lainud ükski
wira-wara koddo, sest Hallika rahwas ütles:
„Kristiinnimenne ei pea mitte wina-waat ollema,
waid Pühha Waimo tempel.“

Peter nink Lisa ollid nüüd wägga roõmsad
ning ellasid armo ning rahho sees teine teisega
Jummala kaitsmisse al. Peter olli õige mees,
Lisa õige naene. Wanna Mikhel ütles: „Renda
peab luggu ollema abbiello rahwale. Mees üttelgo:

Raest mehhe wiisil wallitse,
Siis naese su ei tüllitse;

Jälle naene üttelgo :

Kui mehhe sõnna kuultakse,
Siis wiha waeno feeltakse."

Wanna mees olli wägga roõmus ning rah-
hul, et maiapidamine poia kätte sanud; agga
Ewale olli mõnd kõrda halle meel, et keit temma
kääst Lisa kätte sanud. Lisa kannatas temmaga,
ni kui minniale sünnib. Olli kallis ning armas
ellamine Hallika maias.

Agga Jummal ütles Jes. 55, 8: „Minno
mõtted ep olle mitte teie mõtted, egga teie teed
minno teed.“ Süggise läts möda, talwe ka.
Kewwadel sai Peter haigeks pallawa többest. Heitis
mahha; pea surm jalla otsal. „Issake, ütles Pe-
ter, kui ma surren, siis olgo mo Lisa so ainus
armas laps.“ „Subba on!“ ütles wanna Mikkel.
Surm tulli Petrile kele peäle. Öppetajat kutsuti
temma jure. Istus Petre wodiäre peäle mahha,
temmaga juttu aiama; langes jälle mahha, temma
eest palluma. Kui Petrit surmale õiges uskus
walmistud ollewad tundis, wõttis tedda armole
wasto ning andis temmale Kristusse pühha ihho
ning werd toidusseks wiimse tee peäle kasa. Peter
ütles tassa maddala heäleaga:

„Mo lust on ärraminna,
Oh Jesus! wõtta mind
Sest kurjast ilmast sinna,
Kus Ingliseid kiitwad sind!“

Öppetaja õnnistas tedda. Peter panni käsfi
risti rinna peäle ning heitis hinge. Wanna Mik-
kel panni poia filmad kinni ning ütles: „Jehowa
on andnud ja Jehowa on ärrawõtnud: Jehowa

nimmi olgo kidetud.“ Silmawessi tükkis wälja. Sypetaja näggi: „Mihkel, ütles temma, möttele Summala peäle, kes omma ainsa poega sinno eest ärraandnud!“ Ewa istus kambrenurka mahha, pauni käsfi filma ette ning nuttis kibbedaste. Mihkel astus temma jure: „Ewate, Ewate, olle rahhul! So Issand Summal ka meile pea käsfi panneb ristii rinna peäle ning wiib meid poia jure.“ Sypetaja lugges ning laulis weel nendega ning läks siis koddoo, neid Summala rahhoga jättes. Meljandal päwal panti Petrit hauda. Waene Eisa olli läst. Kurbdus keikile olli otsato suur, agga Summal roõmustas neid omma kallii pühha sõnna läbbi.

Wanna Mihkel pididi nüüd jälle isfi perremehhe ammeti peäle hakkama. Läks kurwa süddamega wälja. Raesed teggid koddoo tööd. Wanna jut on: noort meest nuttab emma keige omma elloaega, ödde hommiko ning öhto, naene mõndkõrda. Pole aasta pärrast jubba tullid nored küllamehhed Eifat kossima. Eisa olli senniaiani ikka lahke wanna Mihkli wasto olnud, agga nüüd hakkas ennast temma eest kõrwale hoidma. Mihkel ütles: „Armas minnia, egga ma immeks ei panne, et sa teist meest tahhad wõtta; ei ma lähhe Summala sõnna wasto sülle sedda keelma. Üht asja agga ma palun so käest: ma tunnen keik küllarahwast. Nimmeta mulle, kedda sa tahhad wõtta, et ma sülle head nõud saaksin anda. Peiwast ep olle sülle jo mitte pudust. Arra wata mehhe warrandusse, waid üksneste temma usso peäle. Hoia Esawi patto eest, et sa ilmlikko warrandusse pärrast omma taewa pärrandust ärra ei anna. Üks Issand, üks

ust, üks ristminne olgo abbiellorahwale keige-
esfiteks." Eisa töötas. Agga kui wanna Ewa sest
kõssimisse luggust kuulda sai, tulli temma nuttes
ning kärrina heäleaga Eifat nomima ning laitma:
„Oh sa armoto kiwwisüdda! woi ni rutto olled
Petrit ärraunnustand!“ Eisa meel läts pahhaks.
Olli wait, agga mõtles: „So ma pean sedda asja
fallaja hoidma, kui tahhan wihha keelda.“ Mihkel
waigistas Ewat. Metsalilled kaswasid Petri hana
peäl; aialilledega ehbitas Eisa omma kamsonit.
Silma-wessi Petri pärrast löppis ärra. „So tae-
wane Issa Petri hana lilled kastab!“ Ewa ei
lausund ei musta egga walget; istus kambres
wokki tagga ning nuttis.

Enne jõulo olli Eifale teine peigmees, Nido
Kusta Ueküllast, 30 aastane, tõteggia mees, kes
wina egga pipo ei prukind. Peäle jõulut laulatati
neid kokko ning peti pulmat.

Iggauhhel linnul omma lendmist,
Iggauhhel lillel omma õitsmist,
Iggauhhel raulal omma heält,
Iggauhhel mehhel omma meelt.

Wanna Mihkel ütles: „Peigmees lammas,
abbiellus hammas.“ Nenda ka Kusta. Ta olli
ahne, ning ahnus on keige patto juur, ütley pühha
kirri. Kusta ütles pea Eifale:

„Kui tahhad puhta leiba süa,
Kül pea tulleb maia müa.“

Eisa andis keigeparremat sõmist wanna Mihk-
lile ning Ewale. Kusta tõrreles ning haukus.
Eisa pididi haggana leiba teggema. Wannad sul-
lased lasti ärra ning wõeti usi wähhema palga eest.

Kaerad keelti hobbosteale; pea lukondid nahha peäl nahha, otsego pookstawiid koli musta tahwli peäl. Piibli luggemist jätteti mahha, et mitte ilmaasjata künlat põlletada. Paulmist keelti, et mitte tühjaga aega wita. Korwi wanfrit müdi ärra ning tehti reddelawankrit. Kirrikokäiminne jäi nisanimoti. Kusta sõnna olli:

„Nahha warra, warra rahha, ilma peäl ma muud ei tahha!“
Wanna Mihkli wasto läks Kusta südda purropahhaks. „Mis ma sedda wanna kontinahka toida; egga mulle sest ommeti kasso ei sa!“ Ta pididi Mihkli sauna-wälja peäle wägge pannema. Panni ni arwalt, otsego olleks lind ülle põllo lendand. Mihkel kannatas; agga wimaks ommeti meel läks pahhaks. Suhtusid põllo peäl kokko sama. Sut tõusis; südda sai sureks. „Pois! ütles Mihkel, kui ma nozem olleksin, egga sa jalla peäl koddo ei saaks!“ Jäi jälle wait ning pistis kät põue, et kassi ei lähhäks Kusta pallet katsma. Tulli koddo ning ütles Ewale: „Panne asju kokko, lähhäme ärra sauna.“

Sõ kuiwa leiba rahhoga
Ning jätta suppi wihhaga.“

Kristusse tullemisse pühhal ollid Mihkel ning Ewa jo saunas ellamas. Eisa keddras, Kusta noppis terrakesi illes, mis kannad üllejätnud. Issand Jesus seifis ukse tagga; ei sanud fisse; läks sauna Mihkli ning Ewa jure, kelle ees Piibli-ramat laua peäl lahti olli.

Keige küllarahwa südda sai pahhaks Kusta peäle. Nored mehhed tullid kokko ning ütlesid:

„So meie wanna Mihkli põldo harrime, egga leiwa-
wannemad ei tēla.“ Pea kōhtomees tulli Mihklile
sedda kōnnelema. Mihkel tannas wägga ning kītis
Jummalat. — Kewwade kui Kusta kũlmas olli,
hũidšid poišid:

„Kes ahnušt kũhwab, se ei sa
Muudki kui nãlga leikada.“

Kui leikus kãtte tulli, ũtlesid temmale:

„Kũl wanna mehhe lõppetab,
Mis noor mees julgest kannatab.“

Kui rehhe tō hakkas, laulšid:

„Nũid nãeme Jesat jaggawad
Heal' wilja, kurjal' hagganad.“

Kusta purrowihhane olli wait; teggi kui war-
res, pištis peat tiba alla ning ei lausund musta
egga walget. Lisa punnastas lõpmatta Kusta patto
ning hãbbi pãrrast. Wanna Mihkel ning Ewa el-
lašid kennaste. Mihkel ũtles:

„Barrem rahho kĩtas maiaš,
Kui suur hãbbi laias raias.“

Salwe tulli jãlle kãtte; pōhja tuul puistas
lumme kui kottist mahha. Kristusse tullemisse pũhha
laupãaw' jãlle kães. „Ewake, egga meie homme
firriko ei sa. Lummi mattab keik teed kinni. Jãt-
kem jutlusse luggemist homšeks ninč loegem tãnna
Piibli-ramatusi“; ũtles Mihkel. Teggid nenda; peãle
luggemist heitšid mahha; inglid tullid taewast ning
seišid maia umber, keige kurja ning kahjo eest
hoidmas. Hommiko warra pũhhapãwal aias wanna
Mihkel ũlles; wata immet, suur lai tee firriko
pole pũhhastud ning pũhhitud. Nored mehhed ol-
lid sedda õse teinud. Wanna Mihkel Ewaga pea

tee peäl kirriko pole. „Egga Jummal pühhapäwa ennese pärrast seädnud, waid innimeste pärrast“, ütles Mihkel. Egga pühhapäwa olli Mihkel Ewaga kirrikus nähha. Peäle Jummalatenistust läks keigeennamiste mäele õppetajat waatma. Ohto koggusid suggulassed ja söbbrad temma maias ehk temma läks ka Ewaga wanna waddert waatma. Kõrtsis Mihkel ei käind. Tulli ka sedda korda peäle Jummalatenistust mäele õppetajat waatma. „Terre, terre, ütles õppetaja, kuis nüüd saunas ellad, armas Mihkel?“ „Ellan ikka ka, olgo tenno Jummalale, heästi kül.“ „Mis Rusta siis teeb?“ „Mis ta teeb! loeb agga koppikat kottist wälja ning jälle kotti sisse.“ „Wai, wai Mihkel, ma kardan, so südda on nattokest wihhane Rusta peäle. Ma kulan, küllarahwast tedda naerwad. Egga se Issanda ees õige ey olle. Ristiinnimenne peab omma wihhamehhele andeks andma, kúrja heaga är rawõitma.“ Wanna Mihkel punnastas, watis mahha. „Mis ma siis teen, rahwas koggub mo maias, teine tõstab teist jutto Rusta peäle, kes keikide melest wägga halwaks läind. Siis mo wanna keel wõttab ka peksta.“ „Mihkel, ütles õppetaja, ma tahhan sulle head nõu anda. Kui rahwas so maias koggub, siis wõtta ramato kätte ning loe nendega.“ Olli wägga Mihkli mele pärrast. Kolmanda kässo täitminne peab kahheksama kässo ülestmist keelma. „Wägga hea melega tahhan sedda tehha, armas õppetaja, agga kust ramatuid wõtta?“ „So ma sulle annan“, ütles õppetaja. Ohto koggus rahwas jälle Mihkli maias. „Mo süddant koormab raske koorm, ütles Mihkel, aitge

mind, sedda ärraweretada. Kas tahhate?" „Tahhame kül, hüüdsid keik ühtlasse, näita fia!" „No, ütles Mikkel, meie keik olleme saggedaste ärraun-
 nustand, mis pühha apostel Jakobus maenitseb
 Jak. 3, 5. 6. 8—10.: „„Keel on pissoke like, ja
 surustelleb wägga; wata mis suurt metsa wöttab
 pissoke tulli süta? Ka keel on tulli, ja mailm täis
 üllekohhut, nisuggune on keel meie liikmede seas,
 mis rojaseks teeb keik ihho, ja sütab põllema meie
 ellokorra sündimisest surmast sadik, kui sedda pör-
 gust sütakse. Keelt ei wõi ükski inimenne tallit-
 sedita, sedda kurja liket ei wõi sundida, se on täis
 kihwti rohhto, mis surma sadab. Sellega tidame
 meie Jummalat ja Issa, ja sellesammaga sajatame
 meie innimesed, kes Jummalat sarnatseks on sa-
 nud. Ühhest suust tulleb wälja õnnistamine ja
 sajatamine; se ei pea, mo wennad, nenda mitte
 ollema.““ So tunnete ärra, et ma kustast könne-
 len. Egga meie ei tohhi ennast parremaks kita
 kui kõrtsirahwast, kui keelt peksame. Tootagem
 teine teisele, sedda patto Issanda armowäest mah-
 hajätta. Kas tahhate?" Teised jälle ühtlasse:
 „Tahhame kül, armas issake!“ Võid kät teine tei-
 sega, Ewa ka; Jummal watis peält; inglid roo-
 mustasid. Agga mis nüüd tehha? Wanna Mikkel
 läks kambre ning tõi küllaleiwa-ramato wälja.
 „Loegem sedda!“ Issid keik mahha, laulsid, lugge-
 sid, pallusid. Otša peäl aiasid jutto sest, mis kül-
 laleiwa-ramatust luggend. Keikidel olli se luggu
 wägga süddamest armas ning mele pärrast. Wanna
 Mikkel ütles: „Agga nüüd, jättem koggumist pühha-
 päwa õhtul mahha ning seädtem selle wasto, kessito

ning laupäwa õhto kogguda. Pühhapäwa õhtul olgo iggäüks ommas maias Jummalä sõnna om-
 makstega luggemas. Suur pudus on se meile, et
 maiade sees ni pissut Jummalä sõnna loetakse.
 Maiast peab ristinnimenne ennast kirrikü kandma,
 agga kirriküst peab iggäüks ristinnimenne Jummalä
 sõnnat koddõ kandma omma maia sisse. Ni kui
 pühha Apostel Petrus ütleb 1 Petr. 2, 9: „Teie
 ollete se ärrawallitsetud suggu, se kunninglik prees-
 triammät, se pühha rahwas, se pärris rahwas, et
 teie peate selle wäggewad nõuud kulutama, kes teid
 pimmedast on kutsnud omma immelikko walgusse
 jure.“ Ring jälle pühha Apostel Paulus Kol.
 3, 16: „Kristusse sõnna ellago rohkestē teie sees
 keige tarkusse sees; õppetage ja maenitsege isseen-
 nast mängi ja kitusse lauludega ja mu waimolikko
 lauludega; laulge kauniste Issandale ommas süd-
 dames.“ Egga sest kül ei sa, et Jummalä sõnna
 kirrikus ning mõnnes maias kuulda, se peab igga-
 ühhe maia sees kuulda ollema. Ring pühhapäwa
 ei sünni ükspäinīs kirrikus ehk mõnnes maias püh-
 hitseda, waid tulleb iggäühhes maias piddada.
 Mihkli päwast Jürripäwani koggugem siin; suisel
 aial kül selle tarwis aega ei sa. Jummal ütleb
 ka: Te tööd ning pallu Jummalat. Ei sünni tö-
 teggemist pallumisē pärrast mahhajätta, egga pal-
 lumist töteggemisē pärrast. Mis arwate?“ Keif
 kiitsid Mihkli nõu wägga heaks. Sest päwast kog-
 gusid igga talwe kats kõrd nädaldas nored mehhed
 Mihkli sauna. Loeti küllaleiwaramato, leiwafornikest,
 Piiblituggemisid ning muid häid ramatuid. Kui
 trükkitud ramatuid ennām ep olnud, siis tõi Mihkel
 õppetaja käest kirjotud ramatuid.

Kewwade fulli; lummi sullas ärra; jöggi aias
jääd löhki; rohhi kaswas; orras löi haljaks; lil-
led öitsefid; linnud laulfid; mehhed läffid põllo
töle. Wanna Mihkel kippus ka wälja. „Ewafe,
egga meie ilma töta ei wõi seista kallil suisel aial.
Läkki, raiugem kaddarikko sauna tagga mahha ning
tehkem sedda kartowli põlluks. Ma raiun, sa seud
koffo. Ma künman, sa panned kartowlid mahha.“
Ewa jäi mõtlema: „Kui küllarahwas ei naera?
Wata, wannad perrewannemad nüüd tewad fullaste
tööd!“ Mihkel jälle: „Egga sa rummala rahwa
naermist tähhele ei panne, emmake. Ei wõtta
nemmadgi naerda, waid paljo ennam meid õnnistada.

Te tööd ning pallu Jummalat,
Siis auustad ja Issandat.“

„Olgo siis, ütles Ewa. Egga ma tuppa ei jä,
kui sa wälja lähhad. Woffi tagga lähhad aeg
iggawaks.“

Kui lammad wäljas hüppawad
Ring linnud terra noppiwad;
Kui tulleb põldo külwada,
Siis wof ei tahha kedrada.

Ring jälle:

Kui ued linnad põllo peäl,
Siis wannad löppwad woffi peäl.“

Pea oli kaddarik kartowlipõlloks sanud. „Mis
nüüd?“ küsis Ewa. „Jubba ollen sulle tööd küllalt
leidnud, armas emmake. Ma wõttan õunapuid
istuda ning pokida. Mõnd head hõbberublat saab
wennelaste käest õunawakka eest. Sa jälle wõttad
küllalapsi ning istutad neid Issanda armo-
aeda. Kas sul halle meel ei olle, kui küllalapsi tähhele

panued? Wannemad põllotööl; suremad lapsed karjaga metsas; wähhemad emma rindus ehk põllo- äres rohho sees maas; kessealissed külla kaudo hulkumas. Rutsu neid kotto, Ewale, ning õppeta neid luggemist ning peatükki. Kui wannemad hom- miko tõle lähhawad, togo lapsed so jure ning pandgo leiwakotti kõrwa. Kui õhto koddo tullemad, wigo lapsi ärra." Ewa kohkus: „Kula immet! Wõi ma pean ennast omma wanna ea sees weel woõra laste pärrast waewama ning higgistama! Tühhi jut!" Päks kambre ning istus wokki tagga mahha. Mihkel olli wait; jubba tundis naesterahwa wisi, ikka mehhele wastopanna, agga wimate omnieti mehhe tahtmisi tehha. Teisel päwal, kui Mihkel puid pokis, tulli Ewa aeda. „Noh, Mihkel, kuhho ma siis neid lapsi pannen?" Mihkel andis Ewale suud: „Ikka sure kambre." Shto läks Mihkel küllasse, rahwale ommad mõtted kõnnelema. Kül- larahwas roõmustas üllewägga. Teisel hommitul jo hult lapsi todi Ewale. Ewa kamber kui linnopu täis mürrinabeält. Wanna Ewa meel sai pah- haks, hakkas lõpmatta tõrrelema. Mihkel ütles: „Ewale, egga tõrreleminne ei parranda lapsi. Ühhe kulis mehhe sõnna ning luggu sai lastega sõn- naga olgo, kes tahhab wallitseda." Ewa pea wägga armsaks. Mihkel teggi lastele õue peäl mängimisse platsi. Süggisel, kui Mihkli päwal wimisi korda foggusid, andis Mihkel iggäühhe lap- sele mõnd illusat õunat punnase palgega, Ewa jälle pähkliid. Lapsed kargades koddo. Wannemad kiitsid Issandat, sest lapsed ollid Ewa käest luggemist ja peatükki heästi õppind ning karjalaste- luggemisse ning pähkleramatokenne olli neile peas ning suus,

et agga lust kuulda. Tühjad karja-laulud löpsid ärra ning selle asfemele olli teikis paitus se armas laul laste suust kuulda:

Illusam Jeesus,
 Ilma wallitseja,
 Jummalä ning Maria poeg!
 Sind minna armastan,
 Sind minna auustan,
 Sa minno hinge kallis peig!

Illusad metsad,
 Illusad wäljad,
 Kui kewwad' Ilma lunnastab.
 Jeesus on illusam,
 Jeesus on näggusam,
 Kes kurwa hinge roömustab.

Bääw paistab selgest,
 Ku paistab selgest
 Mng keik need tähhed taewa al.
 Krist paistab selgem weel
 Krist paistab puhtam weel,
 Kui keik need inglid üllewal.

Nenda said Mihkel ning Ewa küllarahwa luggu mitme asja polest parrandada. Lapsed kaswasid Issanda maenitsemisesses ja karristamisses su-reks. Noor rahwas olli wagga ja usklik. Wanna rahwas panni noort rahwast tähhele ning jättsid wannast üllejänud kurjad teed ja wisid mahha. Kingiseppa Jaak, kes norest põlwest kõrtsi ennesele kirrikuks teinud, iggapäwa kui pill joobnud olli ja kui ta purjus koddoo tulli naest ning lapsi hirmo wisil pek sand, tulli kord ka naero parrast Mihklit waatma. Sel öhtol loeti just pöue-pattust. Jaak jäi mötlema; tulli jälle; hakkas ka kirrikus kaima

ning mõnne ku parrast jättis winajomist tohhalt mahha ning sai heaks tassafeks tõteggiafs. Ei jõudnud temma naene Mihklit küllalt tennada. Jälle Kusta lapsed kõnnelesid koddo Kustale ni armsad asjad laste loust Gwa jures, et Kusta südda pehmeks löi ning temma ka tulli Mihklit waatma. Mihkel olli kui feige küllarahwa isfa. Kord kutsuti wöormündrid firrikule, nõu piddama firriko torni ehhitamisse parrast. Wälk olli heitnu ning firriko torni jo mitto korda mahhapõlletand. Wannad naesed ütlesid: „Se on Jummalala tulli, ei tohhi uut torni ehhitada.“ Mehhed wõtsid sedda rummala jutto kuulda. Tehti kella maia firriko kõrwa. Jubba mitto korda olli õppetaja nõudnud, firrikut jälle torniga ehhitada, agga wöormündred seisid ikka wasto wanna naeste tühja jutto parrast, üteldes: „Ei olle jõudo, armas õppetaja!“ Müüd olli õppetaja iggäüht wöormündrit käskind, koddo omma rahwaga torniehhitamisse parrast nõu piddada. Kohtopea kutsus ka Mihkli küllas omma küllarahwa kokko omma maia. Wöormünder kõnneles omma asja. Keit kiitsid firrikotorni ehhitamist heaks. Agga Puseppa Mats, kelle meel pahha olli, et ta õrrelikori ehhitamist ennesele ei sanud, panni wasto. Mõnned tühjad mehhed heitsid temma nõusse. Tulli tõusis. Wöormünder lastis Mihklit sinna palluda, kus nõud peti. Mihkel tulli. „Sa olled jo meie keitide armas isfa, ütles wöormünder, anna meile head nõu.“ „Kül ikka, ütles Mihkel. Kuulge mind, armsad wennad. Puseppa Mats seisap wasto wiha parrast, teised wanna naeste lorro parrast. Kas sedda õigeks kitate?

Egga Summala kodda sinno puseppa tö pärrast ei
 olle ehitud, Mats. Olle wihhane omma ahue
 süddame peäle, agga mitte ausa kirriko wööründre
 herrade peäle, kes örrelikori tööd targema mehhe
 kätte andsid. Sa olleksid meile latteri teinud, agga
 mitte kori. — Ning teie naeste lorro kuuljad, kas
 teie ilmasgi ei olle Piiblikramatus luggend sest ar-
 motullest, mis Issand Jesus on tulnud Ma peäl
 põllema sūtma? Kas sünnib naeste lorro pärrast
 Summala kodda ehitamist keelda? Ütlete et rahha
 ei olle. Egga se tössi ei olle. Ma maenitsen teid
 Issanda nimel: jätke omma wastopannemist mahha.
 Rust meie wannemad siis jõudo said, keif sedda kir-
 rikut kirowist ülesehhitada? Egga teil müts ei olle
 kõrwas maas: kuis siis tahhate, et meie kirrikul
 ei pea mund torni ollema, kui kella maiate kõrwas
 maas? Kes kirriko eest ei tahha rahha kullutada,
 ei olle kirrikut wäärt. So meie jöname üksi ka
 omma jaggo maksta, kui teised wastopannewad.
 Kes lambalauta ehhitab, egga se hunti käest lubba
 ei küssi. Ei olle ka perremehhel tarwis warga käest
 lubba küsida, kui põllo wahti panneb kartowli
 põllo jure. Kui teie tahhate keelda, et pühhad kel-
 lad torni peält kui ingli heäled meid kirrikule hüüd-
 wad, keelge peäl. So meie sellegipärrast omma
 jaggo maksame. Ma maksan Puseppa Matsi jaggo.
 „Ei ilmasgi mitte! karjus Mats, andke andets.
 Egga ma ennam wasto ei seisa.“ Teised nisam-
 moti. Pühhapäwal wis wööründer Tammekulla
 walla rahwa makso kirrikule. Süggise olli torn
 walmis, kellad sees.

Selsammal süggisel, kui Mihkli päwal lapsed

Gewast lahtufid, ütles emmake: „Papsokessed, jo ma nüüd pea lähhan hingama ommast tööst. Issand Jesus jägo teile kaitstjaks iggaweste!“ Kristusse tullemisse pühhal tullid inglid Gewat Abrahami sülesse kandma. Kusta seisis ka Gewa wodi jures; olli ammogi leppind Mihkliga. Gewa andis teikile kät: „Önnistago teid Jesus, mo Önnisteggia, kedda ma nüüd kül pea saan önsa roömoga nähha!“ Öppetaja, kes Gewat wimisti korda olli armolauale wasto wötnud, langes mahha luggema. Summal kulis; Gewa jäi tassaste maggama roömo pallega. Mihkel jäi sauna ellama. Eisa tulli iggapäwa tedda waatma ning toitma; karjapois maggas öse Mihkli saunas; Kusta murretses teik põllotööd. Küllarahwas koggus ikka weel Mihkli jures kaks kord näddalas. Suil läks Mihkel möisale ning lastis protokolli ramato sisse seddawisi üllespanda: „Ma ollen wanna ning ärralöpnud ning otan, et Issand Jesus mulle woöraks tulleks. Külla koolmestre läst peab mo sauna ning mo wälja pärrima. Kui koolmestre läske ei olle, siis seädto öppetaja teist lesset, kes ysklik ning wagga, et temma sedda kallist asja eddasi sataks, mis mo önnis kaunis Gewake ülleswötnud. Keif mo rahha-warrandus ning mo tule-westi peab Kusta wannem poeg Mihkel, kes mo ristipoeg, pärrima; agga mu warrandus sago karjapoisi kätte, kes mo wanna ea sees poia armoga mind kaitstnud.“

Süggise kui päsofessed koggufid, soia male minnema, ütles wanna Mihkel: „Tulleb ka mulle kätte, ärraminna siit ilmast.“ Kui söbbrad jälle öhto temma jure koggufid ja Mihkel tundis, lahtumisse tundi liggi tullewad, laulis temma:

Jesús, koido täht, oh paista
 Pimmedusses heldest' mull';
 Lasse sinno ees mind seista,
 Tänno, fitust anda sull',
 Et mind peästid surma waewast,
 Ning mull' andsid önsust taewast
 Omma kallist pühhat sönnat,
 Ellowet ning taewa mannat.

Linnud tõstwad roõmsast heäle
 Koido tõustes wälja peäl;
 Linnud läh'wad roõmsast teele,
 Kutsub Jësa armo heäl,
 Mind ka lasse laulda sulle,
 Tulleb lahkuminne mulle;
 Te mull' armsaks sinno heäle,
 Juhhata mind taewa teele.

Jesús, koidotäht, mull' paista
 Haua pimmedusse sees;
 Lasse tõusta mind ning seista
 Dnsa taewa sees so ees;
 Hauast peästa sa mind isse,
 Sata surmast ello sisse,
 Sa mo lotus, sa mo abbi,
 Omma pühha werre läbbi!

Pühhad kellad, taewa healed
 Hüüdwad kir'ko torni peält;
 Keif mo südda, keif mo meled
 Dotwad lunnastamist seält,
 Kuhho sa, mo tallekenne,
 Minno ette läinud enne,
 Jësa wihha waigistama,
 Äsjet mulle walmistama.

Öppetaja tulli saagedaste Mihklit waatma.
 Wiimsel päwal wöttis, tedda armolauale wasto.
 Märdi päaw olli k'ees. Lisa istus wofki tagga
 Mihkli wodi kõrjas. Mihkel panni kassi kotto

rinna peäle: „Eisa, ma tännan find ning Rustat, ma tännan öppetajat ning keik armsfad söbbrad keige armo eest, mis teie mo wasto üllesnäitnud. Terreta keik tuhhat korda minno polest. Issand õn- nistago teid keiki. Säge Summalaga!

Mo ello Kristus isse,
Mo kasso surrema,
Sell' annan hingekesse,
Siis õnfast lahkun ma!

Oh Issand, olle mulle armolinne; so kätte annan ennast! Amen!“ Piiblikamat olli Mihkli ees lahti; tähhendas förmega Rom. 8, 31: „Dns Summal meie eest, kes wõib meie wasto panna?“

— Panni käsfi jälle kokko; inglid tullid ning wisid tedda Abrahami süllesse. Eisa silmast joofis wessfi ilmaotsata mahha. Söbbrad tullid kirsto teggema. Neljandal päwal widi kirriko. Seäl lugges öppetaja Joan. ilm. ram. 14, 13: „Dnsad on need furnud, kes Issandas surrewad sest aiast; töest, ütteleb Waim, et nemmad peawad hingama ommast waewast ja nende tend käiwad ka nende järrel“, ning teggi maenitsust. Paljo rahwast olli kirrikus. Seält läksid pühha aeda, Mihklit Summala põllo peäle külwma Ewakesse körwa.

Wanna Mihkel ning Ewa nüüd ammogi haudas rahholiste hingamas ning roõmsat üllestõus- misse päwa ootmas. Kennad kassed nende pea otsal; linnud seäl sees laulwad okste peält. Issand andko iggäühhe küllasse nisuggust Mihklit ning Ewat! —

